

ris: ipsiusque Pati tibi negotia commendo: de quibus tibi ille agit maximas gratias: & ut jam invisas hos, non solum rogo; sed etiam suadeo.

EPI.

EPISTOLARUM AD ATTICUM LIBER II.

CICERO ATTICO SAL.

I. **K**ALENDIS Jun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, venit obviam tuus puer. Is mihi literas abs te, & commentarium Consularis mei Græce scriptum reddidit: in quo lætatus sum, me aliquanto ante de iisdem rebus Græce item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendum dedisse. Nam, si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceret. Quanquam tua illa (legi enim libenter) horridula mihi, atque incompta visa sunt: sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant; & ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, videbantur. Meus autem liber totum Ilocratis ³ *μυροθήκη*, atque omnes ejus ⁴ discipulorum arculas, ac nonnihil etiam ⁵ Aristotelis pigmenta consumpsit: quem tu Corcyræ, ut mihi aliis literis significas, ⁶ strictim attigisti; post autem, ut arbitror, a Cossinio accepisti; quem tibi ego non essem ausus mittere, nisi eum lente ac ⁷ fastidiose probavissem. Quanquam ad me rescriptis jam Rhodo Posidonius, se, nostrum illum ⁸ *ὑπόμνημα* cum *Tom VIII.* *N* lege.

¹ Antium] Ubi domum habebat. Vide ep. 8. lib. IV. *Corradus*.

² Mulieres] Vetus illud in mulieres odoratis unguentis non unentes: Ideo bene olere, quia nihil olent. Quod est apud Plautum in *Mollæria*. *Manutius*.

³ *Μυροθήκη*] Unguentariam thecam.

⁴ Discip.] Theopompi, Ephori, &c.

⁵ Aristotelis] Quæ præcipit Aristoteles, in tertio præsertim libro *Rhetor*.

⁶ Strictim attigisti] Cursum legisi, misium videlicet ab aliis: (jam enim divulgatus erat; siquidem & Posidonius eum Rhodi legerrat, ut infra proxime) post autem eum opinor, accepisti, quem ego L. Cossinio dederam. *Manutius*.

⁷ Fastidiose] Cum omnia in eo diligentissime examinasset, usque ad fastidium. *Idem*.

⁸ *ὑπόμνημα*] Commentarium.

legeret, quod ego ad eum, ut ornatus de iisdem rebus scriberet, miseram, non modo non excitatum esse ad scribendum, sed etiam plane perterritum. Quid quæris? conturbavi Græcam nationem. Ita, vulgo qui instabant, ut darem sibi quod ornarent, jam exhibere mihi molestiam destiterant. Tu, si tibi placuerit liber, curabis, ut Athenis sit, & in cæteris oppidis Græciæ. Videtur enim posse aliquid nostris rebus lucis asferre. Oratiunculas autem, & quas postulas, & plures etiam mittam: quoniam quidem ea, quæ nos scribimus adolescentulorum studiis excitati, te etiam delectant. Fuit enim mihi commodum, quod in eis orationibus, quæ *Philippicæ* nominantur, enituerat civis ille tuus Demosthenes, & quod se ab hoc refractariolo judiciali dicendi genere abjunxerat ut *συνωτέρως τις, & πολιτικώτερος* videretur, curare, ut meæ quoque essent orationes, quæ *Consulares* nominarentur. Quarum una est in Senatu Kal. Jan. altera ad populum de lege agraria; tertia, de Othone; quarta, pro Rabirio; quinta, de proscriptorum filiis; sexta, cum provinciam in concione deposui; septima, qua Catilinam emisit; octava, quam habui ad populum postridie quam Catilina profugit; nona in concione, quo die Allobroges indicarunt; decima in Senatu, Nonis Decemb. Sunt præterea duæ breves, quasi *ἀποστασµατῶν* legis agrariæ. Hoc totum *σάµψ* curabo ut habeas. Et quoniam te cum scripta, tum res meæ delectant; iisdem ex libris perspicies, & quæ gesserim, & quæ dixerim: ¹³ aut ne poposcisses; ego enim tibi me non offerebam. Quod quæris, quid sit, quod te arcessem, ac simul impeditum te negotiis esse significas, neque recusas, quin, non modo si opus sit, sed etiam si velim, accurras: nihil sane est necesse; veruntamen videbare mihi tempora peregrinationis commodius posse describere. Nimis abes diu, præsertim cum sis in propinquis locis: neque nos te fruimur; & tu nobis cares. Ac

nunc

⁹ *Συνωτέρως τις, & πολιτικώτερος*] Gravior quidam, & civilior: grandior aliquis, & Reipublicæ studiosior.

¹⁰ *Consulares*] Ut in consulari habitus. *Corradus.*

¹¹ *ἀποστασµατῶν*] Appendices.

¹² *Σάµψ*] Corpus.

¹³ *Aut ne poposcisses*] Si orationes, quas mitto, non vis perlegere, non erant tibi poscenda; non erat, ut peteres. *Græv.*

nunc quidem otium est: sed, ¹⁴ si paulo plus furor Pulchelli progredi posset, valde ego te istinc excitarem. Verum præclare ¹⁵ Metellus impedit, & impedit. Quid quæris? est Consul ¹⁶ *Quintus Metellus*, &, ut semper iudicavi, natura bonus. Ille autem non simulat, sed plane Tribunus plebis fieri cupit. Qua de re cum in Senatu ageretur, fregi hominem; & instantiam ejus reprehendi, qui Romæ Tribunatum plebis peteret, cum in Sicilia ¹⁷ ædilitatem se petere distitasset. Sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum: quod nihilo magis ei licitum esset plebejo Rempublicam perdere, quam similibus ejus me Consule patriciis esset licitum. Jam, cum se ille septimo die venisset a ¹⁸ Freto, neque sibi obviam quemquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eoque se in concione iactasset: nihil ei novi dixi accidisse: ex Sicilia septimo die Romam; ¹⁹ tribus horis Roma Interamnam: noctu introisse item ante: non esse itum obviam; ne tum quidem, cum iri maxime debuit. Quid quæris? hominem petulantem, modestum reddo non solum perpetua gravitate orationis, sed etiam hoc genere dictorum. Itaque jam familiariter cum ipso cavillor, ac jocos. Quin etiam cum

N 2

²⁰ can-

Italiam. *Corradus.*

¹⁴ *Si paulo plus*] Sensus est hujus loci simplicissimus: Si Clodius me instigare, vellet, valde ego te istinc excitarem. Si Clodius me instigare, vellet, ut vult, te rogare ut celeriter huc te conferres. *Idem.*

¹⁵ *Metellus impedit*] Quippe cum in Senatu dixerit se Clodium fratrem patrelem incipientem furere, atque conantem, sua manu interfecit. Orat. pro M. Cælio, & Dion. lib. XXXVII. *Corrad.*

¹⁶ *Quintus Metellus*] Studiosus patriæ.

¹⁷ *Ædilitatem*] Qui enim ædilitatem petebant, per causam fori ornandi & ludorum, socios spoliabant signis, & rebus pretiosioribus, cum ad eum usum rogassent, nec unquam postea redderent. Causa autem Clodio in Siciliam eundi fuit, quod adoptatus fuerat a Fonteio, qui Siculus ipse erat. Quare ejus furia nunc cavillari mihi Cicero videtur. *Muretus.* Ex depravatis codicibus hic alii aliter legunt. Sed hæculationes meæ cui bono? ubi Victorius Muretusque offerunt quod conveniat, & sit satis. *Olivæus.*

¹⁸ *Freto*] Siculo, quasi proprie fretum appelletur illud, quod est inter Siciliam, &

Italiam. *Corradus.*

¹⁹ *Tribus horis*] Vetus liber: at *tribus horis*. *Bellius Baluzianus.* Cavillatio dicæ & morosa. Iactabat Clodius se septimo die a freto Siciliensi, quod Italiam a Sicilia dividit, Romanum venisset, noctu introisse, neque sibi obviam quemquam prodire potuisse, ob tacitum & subitum suum adventum. Regerebat Cicero: Etiam tribus horis Roma Interamnam; quoniam Clodius falsis testibus in iudicio obtinuerat, se qua hora argueretur in operto Bonæ Dææ deprehensus, Interamnam fuisse, quod verum esse non poterat, cum multi eum Romæ vidissent tribus horis ante deprehensionem, & Interamnam longius ab Roma trium horarum itinere abesse. Item ante noctu introisse, scilicet domum Carfaris Pontificis, ubi mulieres Bonæ Dææ sacrificabant. Ne tum quidem illi esse itum obviam cum iri maxime debuit; hoc est, cum debuit resisti, ne reus pollutarum ceremoniarum absolveretur. Jocus in ambigua notione verbi *Ire obviam*, quod & *prodire obviam*, & resistere significat. *Poggia.*

²⁰ candidatum deduceremus, quærit ex me, nam consuessem
²¹ Siculis locum gladiatoribus dare? Negavi. At ego, inquit,
 novus patronus instituum: sed foror, quæ tantum habeat
²² Consularis loci, unum mihi solum pedem. Noli, in-
 quam, de uno pede fororis queri: licet etiam alterum tollas.
 Non Consulare, inquit, dictum. Fateor: sed ego illam
²³ odi male Consularem. Ea est enim seditiosa: ea cum vi-
 ro bellum gerit, neque solum cum Metello, sed etiam cum
 Fabio, ²⁴ quod eos in hoc esse moleste fert. Quod de agra-
 ria ²⁵ lege quæris, sane jam videtur refrixisse. Quod me quo-
 dam modo molli brachio de Pompeii familiaritate objurgas:
 nolim ita existimes, me mei præsidii causa cum illo conjun-
 ctum

²⁰ *Candidatum*] Candidatos ad commen-
 dationem clari viri Martium in campum de-
 ducebant. Q. Cicero, de petiti. consularis.
Manutius.

²¹ *Siculis locum*] Siculis, meis clientibus,
 locum dare, ubi gladiatorum certamina
 spectare possent. Amicis enim, & tri-
 bulibus ad spectacula locus dabatur: ut in
 Orat. pro Murena. *Idem.*

²² *Consularis loci*] Munera gladiatorum
 in foro dabantur: Consules autem, & alii
 magistratus gerentes, pro magistratus digni-
 tate spatium habebant, ubi spectare possent,
 five amicis familiaribusque ad spectandum
 dare. Virgines item Vestales suum locum gla-
 diatorum habebant, & consulum uxores.
 Qui magistratus petebant, soliti erant a pro-
 pinquis & necessariis vel precario vel merce-
 de magnam vim horum locorum impetra-
 re, & hac liberalitate candidari multorum
 animos sibi conciliabant: cum nonnulli et-
 iam nobiles viri in circo totas tabernas tri-
 bulium causa compararent. Decreto autem
 M. Tullii, liberi postea Servi Sulpicii
 circum eam statum, quæ illi, quod ob rem-
 publicam mortem obisset, in Rostris erecta
 est, locum gladiatoribus, ludificis habebant
 quaque verus pedes quinque. Cum igitur
 Clodius candidatus esset, petierat a forore
 Clodia, Metello Celeri nupta, quæ multum
 haberet loci consularis, ut sibi aliquantum
 concederet. Illa autem parum liberaliter ei
 visa est respondere, cum unum tantum pe-
 dem promississet. De quo cum Ciceroe que-
 rus responsum tulit, injuria illum de foro-
 ris uno pede queri. Possit enim, cum ei

commodum esset, etiam alterum pedem tol-
 lere. Acerbo, sed lascivo nimis dicto, &
 parum gravitate dignitateque Ciceronis di-
 gno, putabat enim Clodius tres forores
 stuprasse. Tollere autem pedem, figuram
 quandam Veneris designat. De qua Martialis
 intellexit, cum dixit: *Sustulit ille pedem,*
sustulit hic tunica. Sed & lib. II. *Tollunturque pedes, o medicina gravis.* locus igitur
 Ciceronis jam planus est. *Vistorius.*

²³ *Odi male Consularem*] Nota atque u-
 sitata locutio est, *Male odisse.* Infra lib.
 XIV. *Atqui, si quisquam est facilis, hic est:*
tamen non dubito, quin me male oderit. Plaut.
 Menzchi. *Ut ego uxorem, mea voluptas, ubi*
te aspicio, odi male. Quare adverbium illud
 qualiteris, vel potius quantitates (nam *Ma-*
le ut Sophocles ait, valde significat) aprius
 meo judicio, *Odi* verbo jungatur, quam no-
 mini *Consularem.* Ut sensus sit: sed ego ma-
 le odi, illam consularem. Illud etiam scio,
 fuisse qui *Consularem* delirant, non tam ve-
 terum librorum auctoritate, quam vel locu-
 tionis insolentia, vel quod Consularem non
 putarint, de Consulum uxoris dici. Quod
 tamen falsum esse deprehenditur ex Juriscon-
 sultis. *Malaspina.*

²⁴ *Quod eos in hoc*] Quod illi toti erant
 in impediendo ne Clodius adoptaretur a ple-
 beo, utque ejus consilia perniciose repri-
 merentur. *Grævius.*

²⁵ *Legi*] AL. Flavio Tribuno plebis pro-
 mulgata. Ep. 15. lib. I. *Corrad.* Legendum
 autem: *Quod de agraria lege queris, jam*
quam videtur refrixisse. VIII. ad Fam. 10.
 & IV. 5. J. F. Gronovius.

cum esse: sed ita res erat instituta, ut, si inter nos esset al-
 liqua forte dissensio, maximas in Republica discordias versari
 esset necesse. Quod a me ita præcautum, atque ita provisum
 est, non ut ego de optima illa mea ratione decederem; sed
 ut ille esset melior, & aliquid de populari levitate depone-
 ret: quem de meis rebus, in quas eum mihi incitarant,
 multo, scito gloriosius, quam de suis prædicare. Sibi enim
 bene gesta, mihi conservata Reipublica dat testimonium: hoc
 facere illum, mihi quam profit nescio; Reipublica certe pro-
 dest. Quid, si etiam Cæsarem, cujus nunc venti valde sunt
 secundi, reddo meliorem? num tantum obscurum Reipublica?
 Quin etiam, si mihi nemo invideret; si omnes, ut erat æ-
 quum, faverent; tamen non minus esset probanda medicina,
 quæ sanaret vitiosas partes Reipublica, quam quæ exsecaret.
 Nunc vero, cum ²⁶ equitatus ille, quem ego ²⁷ in clivo Ca-
 pitoli, ²⁸ te significo, ac principe, collocaram, Senatum
 deseruerit; nostri autem ²⁹ principes digito se cælum putent
 attingere, si nulli barbari in piscinis sint, qui ad manum
 accedant; alia autem negligant: nonne tibi satis prodesse vi-
 deor, si perficio, ut nolint obesse, qui possunt? Nam Cato-
 nem nostrum non tu amas plus, quam ego. Sed tamen ille,
 optimo animo utens, & summa fide, nocet interdum Reipu-
 blica. Dicit enim tanquam in Platonis ³⁰ πολιτεία, non tan-
 quam in Romuli sæcæ, sententiam. Quid ³¹ verius, quam
 in judicium venire, qui ob rem judicandam pecuniam acce-
 perit? Censuit hoc Cato: assensit Senatus. Equites ³² curiæ
 bellum, non mihi: nam ego dissensi. Quid impudentius Pu-
 bli-

²⁶ *Equitatus*] Equites Romani, quos ego
 consul cum senatu conjunxeram. *Manut.*

²⁷ *In circo Capitolino*] In æde Concordiæ,
 ad radices affurgentis Capitolii. Qua in æde
 consul Cicero senatum consuluit, quid de
 conjuratis deprehensis statuendum videretur.
Idem.

²⁸ *Te significo, ac princeps*] Cum te quo-
 que, æqueis ordinis principem, ad eam
 consultationem adhibui. Sed perficit Cicero
 in translatione rei militaris: & quia dixe-
 rat, *Equitatus*, intulit, *Te significo*: cum
 nihil aliud significet, quam, in senatu Atti-

cum, qui principem locum ordinis æqueis
 obtineret, cum ceteris equitibus affuisse. *Idem.*

²⁹ *Principes*] Principes cives Lucullus, &
 Hortensius, piscinarum studiosi. Ep. 16, 17,
 18. lib. I. *Idem.*

³⁰ *Πολιτεία*] Republica.

³¹ *Verius*] Æquius. In judicium venire,
 accusari apud iudices. *Idem.*

³² *Curia bellum*] Indixerunt, subaudi.
 Ex Curiam accipe pro senatu; ut sit conti-
 nens pro contento. *Idem.*

-blicanis³³ renuntiantibus? fuit tamen retinendi³⁴ ordinis causa, facienda iactura. Restitit, & pervicit Cato. Itaque nunc,³⁵ Consule in carcere incluso, saepe item seditione commota, aspiravit nemo eorum, quorum ego concursus itemque Consules, qui post me fuerunt, Rempublicam defendere solebant. Quid ergo? istos, inquires,³⁶ mercede conductos habebimus? Quid faciemus, si aliter non possumus? an libertinis, atque etiam servis servimus? Sed, ut tu ais,³⁷ ἡλὸς σκεδῶς. Favonius³⁸ meam tribum tulit honestius, quam suam; ³⁹ Lucceius perdidit. Accusavit Nasicam inhoneste; ⁴⁰ ac modeste tamen dixit; ita ut Rhodi videretur ⁴¹ molis potius, quam Moloni, operam dedisse. Mihi, quod ⁴² defendissem, leviter succensuit. Nunc tamen petit iterum ⁴³ Reipublicae causa. Lucceius quid agat, scribam ad te, cum Caesarem videro, qui aderit biduo. Quod Sicyonii ⁴⁴ te laedunt: Catoni, & ejus aemulatori attribuas Servilio. Quid? ea plaga nonne ad multos bonos viros pertinet? Sed, si ita placuit, laudemus: ⁴⁵ deinde in dissensionibus soli relinquamur. ⁴⁶ Amalthea mea

³³ Renuntiantibus] Petentibus, ut locatio Asianorum vestigalium induceretur. Lib. I. epist. 15. Idem.

³⁴ Ordinis] Equestris. Publicani enim equites Romani. Idem.

³⁵ Consule in carcere incluso] L. Flavius tribus plebis Mercellum consulem in carcere inclusit, quia legem agrariam perferri non sineret. Aliis tamen tribus operam ferentibus, & Pompejo suffragantibus, aliquot post horis exivit. Dio l. XXXVII. 1. Idem.

³⁶ Mercede conductos] Equitum Romanorum studium in rem. erit largitionibus & pecunia conciliandum? Greu.

³⁷ ἡλὸς σκεδῶς] Sat studi: subaudi, positum est a nobis in tuenda ordinum concordia. Manutius.

³⁸ Meam tribum tulit honestius] Tribum ferre dicitur, cui tribus vel magistratum petenti, vel commodum aliquid suffragium deferret. Tribus autem Cicerois videtur Cornelia fuisse: cum, in ea censeri solitos esse Arpinates L. Livius l. XXXVIII. significet. Idem.

³⁹ Lucceius perdidit] Nec mirum, perdidit se Lucceius tribum, quippe cum Lucejus Caesaris, Favonius Catonis familiarissimus esset,

Cato autem & Caesare cum natura, tum vitæ instituto dissidentes. Idem.

⁴⁰ Ac modeste] Pugnare hæc prope videtur: tamen eo ipso lepida sunt & inexpectata. Modeste enim dicere laudem nullam habet in oratore: minus in accusatore, quem vehementem, acrem, excrem & pugnantem esse oportet. Nasicus igitur modestus verio fuit: cum quadam tamen laudis simulatione, quod modestia in hominum vita laudi ducatur. Significat igitur eum frigidum & malum accusatorem fuisse. Turnebus. Advect. XXX. cap. 13.

⁴¹ Molis potius quam Moloni] Hyperbaton. Potius molis pistrinariis, quam Moloni rhetori. Popma.

⁴² Defendissem] Nasicam. Corradus.

⁴³ Reipublicae causa] Exagratio Favonii cum exultatione, quod iterum peteret iterum enim petere non sua, sed Reipublicae causa: alioqui post priorem repulsam non fuisse peritum. Manutius.

⁴⁴ Te laedunt] Non solventes. Vid. ep. 10. & ep. 13. lib. I. Corradus.

⁴⁵ Deinde in dissensionibus] Ita in omnibus legitur. Itaque aliter, quodamque cum stomacho scribi, dicendum est. Malaspina.

te expectat, & indiget tui. Tusculanum, & Pompejanum valde me delectant nisi quod me, illum ipsum ⁴⁷ vindicem aeris alieni, ⁴⁸ ære non Corinthio, sed ⁴⁹ hoc circumforaneo obruerunt. In Gallia speramus esse otium. ⁵¹ Prognostica mea cum orationis propediem expecta. Et tamen quid cogites de adventu tuo, scribe ad nos: nam mihi Pomponia nuntiari iussit, te mense Quintili Romæ fore. Id a tuis literis, quas ad me decessu tuo miseras, discrepabat. Patus, ut antea ad te scripsi, omnes libros, quos frater suus reliquisset, mihi donavit. Hoc illius munus in tua diligentia positum est. Si me amas, cura ut conserventur, & ad me perferantur. Hoc mihi nihil potest esse gratius: &, cum Græcos, tum vero diligenter Latinos ut conserves velim. Tuum esse hoc munusculum putabo. Ad Octavium dedi literas: cum ipso nihil eram locutus. Neque enim ista tua negotia ⁵² provincialia esse putabam: neque te in ⁵³ tocollionibus habebam. Sed scripsi, ut debui, diligenter.

spina. Conspiciebat Manut. discessionibus; idque Bolus recepit. Vulgarat præfero. Hoc enim Cicero dicit. Age probemus, quia sic placuit Senatui, sententiam Catonis; deinde vero in dissensionibus civilibus, cum Senatus auctoritas erit tuenda contra popularium impetum, deferamur nos, qui optimatum causam agimus, ab equestri ordine & hominibus illis locupletibus, quibus grave damnum illatum est Senatus-consulto illo. Greu.

⁴⁶ Amalthea] Vide ep. 17. lib. I.

⁴⁷ Vindicem aeris alieni] Conjuratio Catilinae propter æs alienum facta, odio maxime creditorum. Redde igitur vindex, & servator creditorum Cicero, quia conjuratos occiderat. Manutius.

⁴⁸ Ære non Corinthio] Sensus est: Tuscilani, & Pompejani ædificatio magnum mihi æs alienum attulerunt. Sed jocatur in ambiguitate verbi: cum æs Corinthium maxime laudaretur. Idem.

⁴⁹ Hoc circumforaneo] Quod ab argentariis feneratoribus fumitur, qui tabernæ habebant in portibus circa forum. Idem.

⁵⁰ In Gallia] Vide lib. I. ep. 16. & 18.

⁵¹ Prognostica] Cicero interpretatus est verbum Arati Prognostica, ut constat e libris De Divinatione; quare non habeo dubium, quin ea intelligat. Meminit horum etiam libro earundem epistolarum XV, his verbis: Equidem etiam pluvias metuo, si prognostica nostra vera sunt. Ræne enim perperam. Manutius.

⁵² Provincialia] Cicero putabat Atticum exercere senu in liberis solum civitatibus, ut Delo, Athenis, Sicyone: non etiam in provinciis, in quibus Romani magistratus ius dicebant, ut in Macedonia, quam tunc C. Octavius Augusti Caesaris pater pro prætoris administrabat. Ideo vocat provincialia negotia quæ erant cum provincialibus hominibus, & apud magistratus provinciales expediebantur. Popma.

⁵³ Tocollionibus] Hoc nomine jam Turnebus docuit significari feneratores, quasi dicas feneratorculos: cujusmodi erant negotiatores, & argentarii, qui senu in provinciis exercebant. Bosius. Vide Turnebi Advect. XXX. 13.

CICERO ATTICO S. L.

II. **C**URA, amabo te, Ciceronem nostrum. Ei nos ¹ *θεῖον* videmur. ² *Περικλέους* in manibus tenemus & hercule ³ magnum acervum Dicæarchi mihi ante pedes extruxeram. O magnum hominem, & a quo multo plura didiceris, quam de ⁴ Proclio. ⁵ *Κορυδαίνω*, & *Αλκίωνα* puto me Romæ habere. ⁶ Mihi credes, leges; hæc doceo; mirabilis vir est. ⁷ *Ηρόδωτος*, si homo esset, eum potius legeret, quam unam literam scriberet: qui me epistola ⁸ petivit: ad te, ut video, ⁹ comminus accessit. ¹⁰ Conjurasse mallet, quam restitisse conjurationi, si illum mihi audiendum putassem. ¹¹ De Lollio sanus non es: de Vinio laudo. Sed heus tu, & equid vides

¹ *Θεῖον*] Patruus. Quo sensu Horatius, *Nescis patrius mihi*. Corradus. Ex depravata veteris scripturæ vestigiis conjicio legendum: *Cura, amabo te, Ciceronem nostrum: cui nos veneris videmur*. Egrotabat apud Atticum Q. Cicero Q. F. Eum igitur patruus avunculo diligenter commendat; & quo magis declarat suam erga illum voluntatem, se si bi videri una cum eo agrotare. *Muretur. Var. Lcā*, lib. XIV. cap. 7.

² *Περικλέους*] Librum Dicæarchi de populis Pelænis. De quibus Suidas. *Man.*

³ *Magnum acervum Dicæarchi extruxeram*] Est, magnam partem legendo evolueram. Ex ratione legendi volumina, de quibus quod legissent, in contrariam partem convolutum ante se demittebant. *J. F. Gronov.* Vide de Dicæarcho Gerh. Voss. de Hist. Græc. lib. I. cap. 9. & Joh. Jons. de script. Hist. Philosph. lib. I. cap. 16.

⁴ *Proclio*] Vide Plin. lib. VIII.

⁵ *Κορυδαίνω*] *Πολύδης*. Corinthiorum, & Atheniensium Respublicas ab eodem Dicæarcho scriptas. *Corradus.*

⁶ *Mihi credes*] Emendo: *Mibi crede sit, lege hoc otio*. Mirabilis vir est. *Ait, hoc otio, quia Atticus hoc tempore in Epiro. Lipsius.* IV. Epist. Quæst. II. Forte legendum: *Mibi credes, leges hæc de eo, hoc est, de ejus operibus.* *J. F. Gronovius.*

⁷ *Ηρόδωτος*] Atheniensis, & opinor, is,

de quo lib. XIV. *Manutius.*

⁸ *Petivit*] Herodes missa ad me epistola, tanquam telo eminus iacto, me laceravit, & provocavit ad certamen. *Ait enim se velle sua scripta de meo Consulari cum meis committere: quasi parum eleganter, aut etiam diligenter ipse scripserim, necesseque fuerit id argumentum ab illo trahi.* *Bosius.*

⁹ *Comminus*] Venit enim ad te, ut scriptorum suorum molestissima lectione conficeret. *Manutius.*

¹⁰ *Conjurasse mallet*] Tam malus est scriptor Herodes, ut præclarum illud meum factum potius conspueret & collaudet suis scriptis, quam illudret. Itaque si illum mihi audiendum putassem recitarem quæ de rebus a me Consule gestis scripserat, mallet fuisse de numero conjuratorum, & eo nomine penas dedisse, quam ex scripta legere, aut audire, quæ me enecarent. *Bosius.*

¹¹ *De Lollio*] Ita Victorius. Alii, *De oleo, sanus non es: de vino, laudo*. Alii, *De oleo, sanus non es: de vino, laudo*. Quam multa, quam dubia hæc afferunt interpretes, ut suam quisque sententiam tueatur! Quæ tamen prætermittit omnia; est delectus meæ severitatem sic temperavi hæctenus, magis ut sit verendum, ne in assuendo remissior fuisse videar, quam atrocior in repudiando. *Olivetus.*

AD ATTICUM LIB. II.

vides ¹² Kalendas venire, Antonium ¹³ non venire? judices cogi? nam ¹⁴ ita ad me mittunt, Nigidium minari in concione, se judicem, qui non affuerit, ¹⁵ compellaturum. Velim tamen si quid est de Antonii adventu quod audieris, scribas ad me: & quoniam ¹⁶ huc non venis, coenes apud nos utique pridie Kal. cave aliter facias. Cura, ut valeas.

¹² *Kalendas*] Quo die C. Antonius, causam dicere debebat. *Manutius.*

¹³ *Non venire*] Ex Macedonia provincia redeuntem, quam avare, & infelicitate administraverat. Vide lib. I. *Idem.*

¹⁴ *Ita ad me mittunt*] Ita mihi Roma scribitur a meis. *Idem.*

¹⁵ *Compellaturum*] Male Manutius exponit, evocaturum, conaturum. Est enim ac-

cusaturum, ejus nomen delaturum. *Grev.*

¹⁶ *Huc non venis*] Quoniam Romanæ urbi profectus, nec vis de itinere desistere, ut in villas ad me venias; Romæ domi meo conato, tertio quidem Kalendas, si poteris, id est illo ipso die, quo te ad Urbem futurum scribis; si minus, utique pridie Kalendas. *Manutius.*

CICERO ATTICO S. L.

III. **P**IMUM, ut opinor, ¹ *Διγγένης*. ² Valerius abfolutus est Hortensio defendente. Id judicium ³ K. Attilio condonatum putabatur: & ⁴ Epicratem suspicor, ut scribis, lascivum fuisse. Etenim mihi ⁵ caliga ejus, ut fasciæ cretatae, non placebant. Quid sit, sciemus cum veneris. Fenestrarum angustias quod reprehendis, scito te ⁶ *Κύρως παίδελας* reprehendere. Nam, cum ego idem istuc dicerem, Cyrus agebat,
Tom. VIII. O

¹ *Διγγένης*] Boni nuntii præmia. Manutius supplet, *debes mihi*. Alii vero, *debeo tibi*, qui jucunda ad me scripseris.

² *Valerius*] An est ille Valerius Flaccus, qui non multo post Bibulo & Cæsare Coss. est accusatus, & ab Hortensio & Cicerone defensus? an M. Valerius Messalla, qui superiore anno Cos. fuerat cum M. Pisonē? Neutrum puto: quia uterque solo cognomine appellatur, Messalla lib. I. Flaccus ep. ult. hujus libri. Forte est L. Valerius Jurisconsultus, cujus cognomen nullum extat. Meminit ejus Fam. lib. I. ep. ult. lib. III. ep. 1. & lib. VII. ep. 12. ut unus ex suis domesticis atque intimis familiaribus. Ideo hic ait, quia illum absolutum significat, sibi deberi ab Attico premium, quod dari solet lætum afferenti nuntium. *Poggia.*

³ *K. Attilio*] Id est, Cæsoni Attilio. Fuit enim Cæso prænomen Attiliorum, quod hac nota K. scribi solebat. In fastis Capitolinis L. Attilius Tribunus militum filius dicitur K. Attilii. *Bosius.*

⁴ *Epicratem*] Quasi potentem, omnia tenentem in republ. *Lascivum*, protervum fuisse Pompejum in iudiciis arguendis ut absolverent. *J. F. Gronovius.*

⁵ *Caliga*] Militares, quibus domi, in urbe, in pace utebatur, auræ populari feruens, ut lib. I. ep. 16. *De fasciis cretatis* extat Faonii dictum apud Valerium Max. lib. VI. cap. 2. *Junius*. Verius videtur: Mihi non placebat, quod milites multos circa se haberet. *Gronovius.*

⁶ *Κύρως παίδελας*] Cyri architecti doctrinam: & alludit ad Xenophontis librum, qui inscribitur *Κύρως παιδεία*. *Manutius.*

jebat, ⁷ radiorum ἀγρότες latis luminibus non tam esse
suaves. Etenim ⁸ ἔγω δ' αὖτις μὲν, ἢ, α. το δὲ ῥαδιων, β, γ.
ἀγρότες δὲ, δ, ε. Vides enim cætera. Nam si κατ' εἰδωλὼν
ἐμπράττες videremus, valde laborarent εἰδωλὼν in angustis:
nunc fit lepide illa ⁹ ἐκχυσὶς radiorum. Cætera in reprehende-
ris, non feres tacitum, nisi quid erit ejusmodi, quod sine
sumptu corrigi possit. Venio nunc ad mensem ¹⁰ Januarium,
& ad ¹¹ ἰανουάριον nostram, ac ῥαδιων: in qua ¹² σωκρατικός
εἰς ἐκδοκὸν: sed tamen ad extremum, ut ¹³ illi solebant,
¹⁴ τῶν ἀρεσκουσάν. Est res sane magni consilii. Nam aut for-
titer resistendum est legi agraria; in quo est quadam dimi-
catio, sed plena laudis: aut quiescendum; quod est non dis-
simile, atque ire in Solonium, aut Antium: aut etiam ad-
juvandum; quod a me ajunt Cæsarem sic expectare, ut non
dubiter. Nam fuit apud me Cornelius, hunc dico ¹⁵ Balbum,
Cæsaris familiarem. Is affirmabat, illum omnibus in rebus
meo & Pompeji consilio usurum, daturumque operam, ut cum
Pompejo Crassum conjungeret. Hic sunt hæc. Conjunctio mi-
hi summa cum Pompejo; si placet etiam cum Cæsare; ¹⁶ re-
ditus

⁷ Radiorum] Ita Vid. & Man. Alii vero
viridarium. Solebant veteres ita lumina
fenestrarum posita habere, ut per earum spa-
tia in viridia prospectus esset. Hunc autem
prospectum non tam suavem putavit Cyrus
Architectus, si latiora essent lumina. Quæ
ut intelligantur videndus est Gellius lib. V.
cap. 16. & Apulejus Apolog. P. Pith. Advers.
II. 18. Viridium hic mendose scriptum est
pro viridarium, hoc est, Viridibus viridibus.
Quod nomen habet sensus communis. Ra-
diorum autem, quod in omnibus editionibus
propagatum est, omni mendo mendosius.
Salmastus.

⁸ Ego δ' αὖτις] Sit visus a, quod autem vi-
detur b. g. radii vero d. & c. Sermo est de
fenestris, unde prospectus in viridarium pat-
ret. Eas angustiores fecerat architectus, re-
prehendite Attico, cui his verbis respon-
det. Cicero & Architectus putabant visionem
feri radiorum ἀγρότες, ex oculis & cum re
aspektabili conjunctione, Atticus autem
ἐδωλὼν incurione; adeoque putabat, angustis
fenestris ἀγρότες non posse commode ad ocu-

los intra fenestram venire, Cicero autem res-
pondet, ita ex architecti opinione de ἀγρό-
τες meliorem prospectum effici. Nam ἔγω δ' αὖτις
Vides cætera, id est, intelligis, effici ita ab
oculo ad objectum figuram con, cuius fasti-
gium in oculo spectantis sive ad fenestram
terminetur; cuius fastigium quo est acutus,
basis latior, eo iucundius spectaculum exhi-
bebit. Enostus.

⁹ Eκχυσὶς] Effusio radiorum.

¹⁰ Januarium] Quo Cæsar, & Bibulus

cof. magistratum iniuri erant. Manut.

¹¹ Ἰανουάριον] Statum. Πολύτιμος, Remp.

¹² Σωκρατικός δὲ ἐκδοκὸν] In utramque

partem, more Socratico.

¹³ Illi] Socratici, vel Academici.

¹⁴ Τῶν ἀρεσκουσάν] Scilicet γράβου, pla-

centem probabilem sententiam. Manut.

¹⁵ Balbum] Pro quo extat oratio.

¹⁶ Reditus in gratiam cum inimico, pas-

cum multitudinem, sordidus otium] Sic bene

Manutius aliique distinguunt. Victorius au-

tem sic interpungit: Cum Cæsare reditus in

gratiam; cum inimico, pas, cum multitudi-

ne otium. Quem sequuntur Bosius fere

et alii. Alii ita: Cum Cæsare reditus in

ditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, fene-
stratus otium. Sed me ¹⁷ κατὰ τὴν meam illa commovet, quæ
est in ¹⁸ libro tertio

Inreca cæsis, quos prima a parte juvenitæ,

Quosque adeo Consul virtute, animoque petisti,

Hos verine, atque auge famam, laudesque bonorum.

Hæc mihi cum in eo libro, in quo multa sunt scripta
¹⁹ δεσποτικῶς, Calliope ipsa præscripserit, non opinor esse
dubitandum, quin semper nobis videatur

²⁰ Εἰς ὅταν δὲ δεῖται ἀμυνέσθαι περὶ πατρὸς.

Sed hæc ambulationibus ²¹ Compitaliciis reservemus. Tu pri-
die Compitalia memento. Balineum calseri jubebo: & Pom-
poniam Terentia rogat; ²² matrem adjungemus. Θεοφφδης
²³ περὶ φιλοτιμίας affer mihi de libris Quinti fratris.

& Gruerus. Sed veterum editionum scrip-
ta non est sollicitanda. Hoc enim volebat

Cicero, se reconciliari posse cum Cæsare, si

vellit, & hac conjunctione placere, quorum

odium in consulatione suo in se concitaverat;

plebem quoque hac ratione sibi faventem

reddere, quæ Cæsari sit aduersissima, si no-

lit adversari legi agraria, & hinc tutam &

tranquillam sibi promittere senectutem. Gra-

nius.

¹⁷ Κατὰ τὴν] Contentio. Horratur enim

Calliope Ciceronem his verbis qui proximi

sequuntur, ad eam cursum studii Republicæ

tenendum, quem primum ingressus erat. Ideo

κατὰ τὴν Cicero vocat contentionem, & in-

curtionem ejus cursus: nam κατὰ τὴν ἐπι-

μολον est, ut norunt mediocriter docti, cursum

contendere, & in incepto cursu graviter per-

severare. Bosius.

¹⁸ Libro III.] De Consulatu suo.

¹⁹ Αἰσχροπρεπὲς] Accommodate ad sta-

tum optimatum.

²⁰ Εἰς ὅταν] Homeri locus Iliadis lib.

XII. de Hectoris anguria continente, &

unum esse optinum augurium affirmante,

Certe pro patria. Manutius.

²¹ Compitaliciis] Quia scripserat Atticus

se pridie Compitalia cum eo futurum. Com-

pitalibus igitur, dum alii ludis operam da-

bant, nos hæc ambulantes conferemus. De

die compitalicio Macrobius lib. I. Sat. Var-

ro de lingua Lat. Cicero in Pisonem, & hic

I. VIII. ep. 7. Idem.

²² Matrem] Tuam. Corrat.

²³ Περί φιλοτιμίας] De ambitione.

CICERO ATTICO SAL.

IV. **F**ECISTI mihi pergratum, quod ¹ Serapionis librum
ad me misisti: ex quo quidem ego, quod inter nos
liceat dicere, millesimam partem vix intelligo. Pro eo tibi
præsentem pecuniam solvi imperavi; ² ne tu expensum mune-

O 2

ribus

¹ Serapionis] Fuit ille Antiochenus, qui
Geographica scripsit.

² Ne tu expensum] Quasi mihi donasset,

in codice perscriberes, ubi cætera munera
scribis. Corrat.

ribus ferres. At quoniam nummorum mentio iusta est; amabo te, cura, ut cum Titinio, quoquo modo poteris, transigas. Si in eo, quod ostenderat, non stat; mihi maxime placeat, ea, quae male empta sunt, reddi, si voluntate Pomponiae fieri poterit: si ne id quidem; nummi potius reddantur, quam ullus sit scrupulus. Valde hoc velim ante quam proficiscare, amanter, ut soles, diligenterque conficias. Clodius ergo, ut ais, ad Tigranem? velim Syspira conditione: sed facile patior: accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tempus illud, cum & Quintus noster jam, ut speramus, in otio confederit, & iste sacerdos Bonae deae cuius modi futurus sit, sciri possit. Interea quidem cum Mafis nos delectabimur animo aequo, immo vero etiam gaudenti, ac libenti. Neque mihi unquam veniet in mentem Crasso invidere, neque poenitere, quod a me ipse non desciverim. De geographia dabo operam ut tibi satisfaciam: sed nihil certi polliceor. Magnum opus est; sed tamen, ut jubes, curabo ut hujus peregrinationis aliquod tibi opus extet. Tu quid-

3 Male empta] Nuntio empta. Man.

4 Nummi potius reddantur] Hunc locum recte mihi explicasse videtur Goveanus sine ulla scripturae mutatione. Rosius. Solvatur Titinio quidquid ei debetur, ut hac molestia plane liberati simus. Cum ab aliquo emimus quod ipse ab alio emerit, nummos ei suos reddimus. Terentius in Adelphis, II. 1. 45. Hae tantidem emptam postulat sibi tradit. Age iam cupio, modo argentum reddat. Scrupulus autem dicitur difficultas, & nodus, qui nos male habet. Goveanus.

5 Velim Syspira] Mirum est quam valde hoc loco variare exemplaria; alia enim habent, Syspe: alia Syspie: quadam, Syspria: nonnulla nescio quid prorsus. Denique in nullo veram & germanam lectionem reperias, quam puto fuisse huiusmodi, Syspira. Est enim Syspira, locus, aut potius tractus Armeniae celebris auri fodinis, Rosius. Emendarim: Velim surpi ea conditione: quod parum a veteri scriptura recedit, & ad sententiam maxime accommodatum est. Clodius, inquit, erit legatus ad Tigranem? ipse velim ea legatione me hinc abducere, & ab hac hominum satietate nostri discedere. Syspio autem dixit pro surpicio, ut Horat. Unum me

surpicio mori; & Quae me surpuerat mihi. Popma. Alia etiam alii excogitaverunt. Quam bene, viderint illi, quibus est otium. Tu vero, bone lector, ea, quae non intelliguntur, ne curabis quidem intelligere: sed ex iis, quae plana sunt, voluptatem & fructum capies. Orosius.

6 Sed facile patior] Clodium proficisci nunc, & me manere in urbe, quoad ille redeat ex Armenia. Ad liberam enim legationem, quam accipere volo, tempus illud quam hoc accommodatius est: nam & Clodius frater jam e provincia erit reversus, & poterit jam tum intelligi mecumne volet Clodius contendere. Legatione volebat M. Tullius periculum, quod a Clodio impendebat, declinare. Quare tum volebat abesse ab urbe, cum in urbe esset Clodius, non cum abesset. Cum ergo audivit Clodium mitti ad Tigranem, discedendum sibi legationis tempus in Clodii reditum putavit. Goveanus.

7 Sacerdos] P. Clodius sacerdos, ut orat. de Republ. & pro Sext. Sulpiciorum sacerdos appellatur. Corradus.

8 Hujus] Errabat tum Cicero circa suas villulas. Goveanus.

quidquid indagaris de Republica, & maxime quos Consules futuros putes, incito ut sciam: tamen minus sum curiosus. Statui enim mihi jam de Republica cogitare. Terentiae salutum perspeximus: quid quaeris? prater quercum? Dodonaeam nihil desideramus, quo minus Epirum ipsam possidere videamur. Nos circiter Kal. aut in Formiano erimus, aut in Pompejano. Tu, si in Formiano non erimus, si nos amas, in Pompejanum venito. Id & nobis erit per jucundum, & tibi non sane devium. De muro imperavi Philotimo ne impediret, quo minus id fieret, quod tibi videretur: censeo tamen adhibeas Vettium. His temporibus, tam dubia vita optimi cuiusque, magni aestimo unius aestatis fructum palatistrae Palatinae, sed ita tamen, ut nihil minus velim, quam Pomponiam, & puerum versari in timore ruinae.

9 Dodonaeam] Si quercus essent in Terentiae saltu, ut in Epiro tuae sunt, juxta Dodonam civitatem; ego ipsam mihi viderer in Italia possidere: cetera non minus abunde sunt, quam in tuis Epiroticis possessionibus. Mantius.

10 Adhibeas Vettium] Utaris consilio Chryssipi Vettii Cyri Architecti liberti Ep. 29. lib. XIII. Gravus.

11 Tam dubia vita] Invenitur periculum, aut ex aeris aliqua gravi & pestilenti aspiratione, aut certe ex hominibus impendens: ut ex Cicero, puerorum causa magni faciat Palatinae domus secessum astate illa: noluit tamen eos, dum externa pericula declinant, incidere in domestica, ruinaque ti-

more versari. Mal.

12 Palatistra Palatinae] Cicero habebat domum in Palatio magnificentissimam, cum qua juncta erat palatistra, eaque muro cincta, de quo palatistrae exercitationes spectabantur: sed quia murus erat infirmus, minitans ruinam, volebat illum reficere consilio Artici & Vettii architecti: ne forte ipso absente per liberam legationem Q. fratris uxor Pomponia, & Q. filius versarentur in timore ruinae. Erant enim domus utriusque Ciceronis contigua, nec ullo interjecto spatio disjungebantur, ut ipsi quasi contubernales essent: Vide ep. 4. lib. II. ad Fratrem. Popma.

CICERO ATTICO SAL.

V. CUPIO equidem, & jam pridem cupio Alexandriam, reliquamque Aegyptum visere, & simul ab hac hominum satietate nostri discedere, & cum aliquo desiderio reverti: sed hoc tempore, & his mittentibus, Aidesius, Triaus,

1 Aegyptum] Fore videbat, ut Caesar consul legatum mitteret, ad faciendam cum Ptolemæo, Aegypti rege, societatem: eam legationem & sibi deferri cupiebat: & tamen verebatur, ne alieno reipublicae tempore discedentem infamia sequeretur, Caesar

lib. III. de bello civili. Mantius.

2 Hic] Caesar & Pompejo. Idem.

3 Aidesius] Verere Trojanor, & Trojanos populos habent. Homeri versus de Heclore. Iliad. Z. 421. & X. 105. Idem.

Τράως, & Τράωδας ἐλκεσιν ἀπέων. Quid enim nostri optima-
tes, si qui reliqui sunt, loquentur? an me ad quo pramio de
sententia esse deductum? ⁴ Περύδωμος μοι πατρὸς ἐλεγχεῖν
ἀνὰ τὸν αἶμα. Caro ille noster, qui mihi unus est ex centum mil-
libus. Quid vero historiae de nobis? ad annos DC praedica-
rint? quas quidem ego multo magis vereor, quam eorum
hominum qui hodie vivunt, rumusculos. Sed opinor, ⁶ exci-
piamus, & expectemus. Si enim deferetur, erit quaedam no-
stra ⁷ potestas, & tum deliberabimus. Etiam est in non acci-
piendo non nulla gloria. Quare si quid ⁸ Θεοφάνης tecum for-
te contulerit, ne omnino repudiaris. De istis rebus expecto
tuas literas: quid ⁹ Arrius narret; quo animo se destitutum
ferat; & qui Consules parentur; utrum, ut populi sermo,
Pompejus, & Crassus; an, ut mihi scribitur, cum Gabinio
Servius Sulpicius; & num quæ novæ leges; & num quid
novi omnino: & quoniam ¹⁰ Nepos proficiscitur, cui nam
¹¹ auguratus deferatur: quo quidem uno ego ab istis capi pos-
sum. ¹² Vide levitatem meam. Sed quid ego hæc, quæ cu-
pio deponere, & toto animo, atque omni cura φιλοσοφῶν?
Sic, inquam, in animo est: vellem ab initio. Nunc vero,
quoniam, quæ putavi esse ¹³ præclara, expertus sum, quam
essent inania; cum omnibus Musis rationem habere cogito.
Tu tamen ¹⁴ de Curtio ad me rescribe certius, & num quis
in ejus locum paretur; & quid de P. Clodio fiat: & om-
nia, quemadmodum polliceris, ¹⁵ ἐπὶ σχολῆς scribe: &
quo

⁴ Περύδωμος] Convicium Catonis time-
bo, ut Polydamantis Hector, si certamen
cum Achille recusaret. *Iliad.* X.

⁵ Ad annos DC] Annos sexcentos, sic
alibi sæpe ex usu loquendi antiquo, quo lo-
co Graeci uerbum dicunt. Donat. in Phormion.
Corradus.

⁶ Excipiuntur] Quod ad Egyptiam lega-
tionem attinet, ne properemus, sed excipi-
amus, & expectemus, num deferatur. *Man.*
⁷ Potestas] Accipiendi, & non accipien-
di. *Corradus.*

⁸ Θεοφάνης] Theophanes Mitylenæus ex Pom-
peii domesticis atque intimis familiaribus,
particeps consiliorum, & scriptor rerum i-
pſius: de quo ep. 17. lib. V, pro Archia,

Exc. Poppa.

⁹ Arrius] Vide ep. 7. hujus lib.
¹⁰ Nepos] Q. Metellus Nepos, ex Qua-
stura profecturus in provinciam.

¹¹ Auguratus] In locum demortui Au-
guri Metelli Celeris. *Poppa.*

¹² Vide] Sic emendabat Muretus. Hoc e-
nim dicit Cicero: Auguratum si deferent
mihi, potero in eorum potestatem venire,
ut de repub. non ab illis dissentiam. *Gron.*

¹³ Præclara] Magistratus, honores.
¹⁴ De Curtio] Fortasse M. Curtio, ep.
9. lib. XIV. nisi malit quis legere, Q. Ar-
rio, ut idem sit, de quo paulo antedictum
est. *Corradus.*

¹⁵ Επὶ σχολῆς] In otio.

quo die Roma te exiturum putes, velim ad me scribas; ut
certiorem te faciam, quibus in locis futurus sum; epistolam
que statim des te iis rebus, de quibus ad te scripsi. Valde
enim expecto tuas literas.

CICERO ATTICO SAL.

VI. Q UOD tibi superioribus literis promiseram, fore, ut
opus extaret hujus peregrinationis; nihil jam ma-
gnopere confirmo. Sic enim sum complexus otium, ut ab eo
divelli non queam. Itaque aut libris me delecto, quorum ha-
beo Antii festivam copiam: aut fluctus numero; nam ad
¹ lacertas captandas tempestates non sunt idoneæ. A scriben-
do prorsus abhorret animus. Etenim γεωγραφικὰ, quæ consti-
tueram, magnum opus est: ita valde ² Eratosthenes, quem
mihi proposueram, a ³ Serapione, & ab Hipparcho repre-
henditur. Quid censes, si ⁴ Tyrannio accesserit? Et hercule
sunt res difficiles ad explicandum, & ⁵ ὁμοειδῆς: nec tam pos-
sunt ⁶ ἀνθηρογραφῆσθαι, quam videbantur: & quod caput
est, mihi quævis satis iusta causa cessandi est. Quin etiam du-
bitem, an hic, an ⁸ Antii confidam, & hoc tempus omne
consumam: ubi quidem ego mallet ⁹ Duumvirum, quam Ro-
mæ

¹ Lacertas] Pisces a lacerti, humani
membri, similitudine distos. Sed malim,
Lacertos, ut eos appellant Plinius, Celsus,
Martialis, alii. *Manutius.*

² Eratosthenes] Cyrenæus, floruit sub
Ptolemæo Philopatore, qui & Geographica
scripsit. Vide G. Voss. de Hist. Græc. lib.
1. cap. 17. *Gronovius.*

³ Serapione] Vide sup. ep. 4.
⁴ Hipparcho] Hipparchus Nicæus Astro-
logorum suæ ætatis princeps, de quo vide
G. Voss. de Scient. Mathemat. c. 33.

⁵ Tyrannio] Homo reprehendendi & exa-
gitandi studiosus. Tyrannio Grammaticus,
cum antea Theophrastus diceretur, hoc no-
men accepit quod puer condiscipulos exagi-
taret. Preceptor in patria fuit Strabonis
Geographi civis sui, ut ille testatur lib. XII.
Amasium describens. Inde Roman captivus
ductus a Lucullo post devictum Mithrida-
tem, ibi clarus atque dives evasit, & libro-

rum ultra tres myriades paravit: inter quos
erant Aristotelis opera, quæ Apellio Tefus
possederat. Floruit amicitia Pompeii, Lu-
culli, Ciceronum, quorum filios etiam eru-
divit ep. 4. lib. II. ad Fratr. l. II. ep. 6.
ad Atticum, Plur. in Sylla, Suidas. *Poppa.*

⁶ Ὅμοειδῆς] Sibi similes.

⁷ ἀνθηρογραφῆσθαι] Floride scribi.

⁸ Antii] Cum hæc Cicero scribebat,
non erat Antii, sed in pradio quodam An-
tii finitimo, & agro Antiarum attributo,
ubi, ut opinor, villam habuit. *Bosius.*

⁹ Duumvirum] Alludit ad numerum Con-
sulum Romanorum, quos festive Duumviros,
quia bini quotannis creabantur, appellat; a
similitudine eorum magistratuum, qui colo-
niis & municipiis præerant, & a numero
Duumviri dicebantur. Malebat ergo fuisse
Duumvir Antii, quæ colonia erat populi Ro-
mani, quam Duumvir, id est, Consul Ro-
mæ, *Idem.*

mae fuisse. Tu vero sapientior ¹⁰ Buthroti domum parasti. Sed, mihi crede, ¹¹ proxima est illi municipio hac Antiatium civitas. ¹² Esse locum tam prope Romanam, ubi multi sint, qui Vatinius nunquam viderint? ubi ¹³ non sit, prater me, qui quemquam ex vigintiviris unum esse saluum velit? ubi me interpellat nemo, diligant omnes? Hic, hic nimirum ¹⁴ πολιτάρχων. Nam ¹⁵ istuc non solum non licet, sed etiam tædet. Itaque ¹⁶ ἀνέκδοτα, quæ tibi uni legamus, Theopompino genere, aut etiam asperiore multo, panguntur. Neque aliud jam quicquam ¹⁷ πολιτάρχων, nisi odisse improbos, & id ipsum nullo cum stomacho, sed potius cum aliqua scribendi voluptate. Sed ut ad rem, scripsi ad Quæstores urbanos ¹⁸ de Quinti fratris negotio. Vide, quid narrent, ecqua spes sit denarii, an cistophoro Pompejano jaceamus. Præterea ¹⁹ de muro statue quid faciendum sit. Aliud quid? etiam. Quando te proficisci istinc putes, fac ut sciam.

CI.

¹⁰ Buthroti] In oppido Epiri, ubi possis esse in solitudine. Ep. 7. lib. III.

¹¹ Proxima] Solitudine: & Antium Buthrotum est Romæ, ut illud Corcyra. Corradus.

¹² Esse locum tam prope Romanam] Iste infinitus nihil habet a quo pendat. Sed si solent in admirationibus, & indignationibus, subintelligentes, mirandum est, incredibile est, aut tale quid. Grævius.

¹³ Πολιτάρχων] Administranda Resp.

¹⁴ Istic] Romæ. Corradus.

¹⁵ Ανέκδοτα] Quæ fuerint ἀνέκδοτα, quidve continuerint, paucis adhuc notum esse video. Ego librum arbitror significari illum, quem M. Tullius, honestissimo quidem nomine de suis consiliis inscripserat, sed re vera in eo illud egit, ut sceleratos, quid ipse in Republica, quid illi sensissent, restatum legeretur. Namque in eos acerrissime est invehens. Quod ne vel sibi, vel Marco filio, fraudi aliquando esset, librum obsecratum occultatumque esse voluit, non modo se, sed filio quoque vivente. Et id esse arbitror, quod hic ἀνέκδοτα vocat, unique Attico tanquam uni sibi, legi vult. Theopompum vero utrum existimemus intelligi oportere, Comicumne illum, de quo Suidas, an

potius historici scriptorem? Siquidem & hunc in suorum temporum scriptores invehit solitum esse, & Lucianus, & Emilius Probus, & Dionysius, initio suarum historiarum tradunt. Malaspina.

¹⁶ Πολιτάρχων] Opera, quam nunc quidem, Antici dum sum, reipublicæ navo, hæc est, odisse improbos. Manutius.

¹⁷ De Quæstis] Quæstores urbani curabant magistratibus provincialibus quod ex ærario in sumptum debebatur. Ideo Q. Cicero Proprietor ex Asia discessurus, cupiebat hoc sibi ab illis curari denario, id est, Romano nummo: illi vero facta versura cum Pompejo numerare volebant ex ea pecunia quam Pompejus confecto bello Mithridatico in Asia in cistophoro nummo locaverat. Poppo. Denarius Romanus parum aberat quin duplo superaret æstimationem cistophori, Asianorum nummi, sic appellati, quod in eo cistiferi essent sculpti, qui sacrorum mysticorum cistis inclusorum arcana ferebant, ut in Cybele mysteriis, Bacchi orgiis, Cæceris initiis. Quatuor enim Denarii septem cistophoros cum semisse valebant. Turnebus, Advers. III. cap. 5. & 23.

¹⁸ De muro] Vide supra ep. 4. extrema.

CICERO ATTICO SAL.

VII. **D**E geographia etiam atque etiam deliberabimus. Operationes autem me duas postulas: quarum alteram non libebat mihi scribere, quia abscideram; alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. Sed id quoque videbimus. Denique aliquid extabit, ne tibi plane cessasse videamur. De Publio quæ ad me scribis, sane mihi ² jucunda sunt: eaque etiam velim, omnibus vestigiis indagata, ad me afferas, cum venies; & interea scribas, si quid intelliges, aut suspicabere: & maxime de legatione quid sit acturus. Equidem ante quam tuas legi literas, ³ in hominem ire cupiebam; non mehercule, ⁴ ut differrem cum eo vadimonium; (nam mira sum alacritate ad litigandum) sed videbatur mihi, si quid esset in eo populare, quod plebejus factus esset, id ⁵ amissurus. Quid enim ad plebem transisti? ut Tigranem ires salutatum? narra mihi, reges Armenii patricos salutare non solent? Quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc ejus legationem. Quam si ille contemnit, & si, ut scribis, bilem id commoveret & latoribus, & auspiciibus ⁶ legis curiata, spectaculum egregium. Hercule, verum ut loquamur, subcontumeliose tractatur noster Publius: primum, qui cum in domo Cæsaris quondam ⁷ unus vir fuerit, nunc ne in Viginti quidem esse potuerit: deinde, alia legatio dicta erat, alia data est; illa opima ad exigendas pecunias, Druso, ut opinor, Pisarenfi, P
an

¹ De Publio] P. Clodio.

² Jucunda sunt] P. Clodium contemnere legationem ad Tigranem. Corradus.

³ In hominem] Tolle præpositionem, In: sententia patet. Manutius. In expungere non ausim contra librorum omnium fidem. Forte scripsit Tullius: istum hominem &c. Istum pro istinc Ciceroem usurpasse pluribus docuit Victorius. Grævius.

⁴ Ut differrem cum eo vadimonium] Ut in aliud tempus diem quasi litigandi cum Clodio differrem, quasi nunc litigare non possem: utroque. Corradus.

⁵ Amissurus] Cum legatus longe gentium

abiret: qui plebejus videretur esse factus, non ut inani legationem munere tempus consumeret, sed ut Romæ plebis negotium gereret. Manutius.

⁶ Legis curiata] Quæ in curiatis comitiis lata erat de Clodio ad plebem traducendo, Cæsare consule latore, auspice Pompejo augure. Poppo.

⁷ Unus vir] Jocatut Cicero, fallaci quadam a majori ad minus collatione: quia si unus vir Clodius fuit in sacris Bonæ Deæ, cur in vigintiviris esse non possit agis dividendis? Malaspina.

⁸ an epuloni Vatinio reservatur : hæc jejuna ⁹ ac ⁹ bella re-
legatio datur ei, cujus tribunatus ¹⁰ ad istorum tempora re-
servatur. Incende hominem, amabo te ; ¹¹ mod potes. U-
na spes est salutis, istorum inter istos dissidio, cujus ego
quædam initia sensi ¹² ex Curione. Jam vero Arrius Con-
sulatum sibi ereptum fremit. ¹³ Megabocchus, & hæc sangui-
naria juvenus inimicissima est. Accedat vero, accedat etiam
ista rixa Anguratus. Spero me præclaras de istis rebus epi-
stolas ad te sæpe missurum. Sed, illud quid sit, scire cupio,
quod jadis obscure, jam etiam ex ipsis ¹⁴ Quinqueviris ¹⁵ lo-
qui quosdam. Quidnam id est? si est enim aliquid, plus est
boni, quam putaram. Atque hæc, sic velim existimes, non
me abs te ¹⁶ κατὰ τὸ πρακτικὸν quærere ; quod gestiatur animus
aliquid agere in Republica. Jampridem gubernare me tæde-
bat, etiam cum licebat : nunc vero cum cogar exire de na-
vi non abjectis, sed ¹⁷ receptis gubernaculis, cupio istorum
naufragia ex terra intueri ; cupio, ut ait tuus amicus Sopho-
cles, ¹⁸ καὶ ἰπὸν εἶλην Πυρρῶς ἀνδρῶν Ἰεξάδω ἀδέρῳ φρενί.
¹⁹ De muro, quid opus sit, videbis. ²⁰ Castricianum men-
dum

⁸ An epuloni] Quæ Clodio promissa fue-
rat legatio, eam dicit Druso, aut Vatinio
reservari. Et est usitata Ciceroni locutio,
ambigenti hoc an illud sit: ut libro 1. Nos
hic te ad mensum Januarii expectamus, ex
quodam rumore, an ex literis tuis ad alios
missis? Manutius.

⁹ Bella relogatio] Non est hoc, Clodium
legare, sed specie legationis relegare. Et
argue, cum post verbum, *Jejuna*, adscrip-
tus videretur, *Legatio*, ut contrarium
contrario redderet, quia dixerat, *Opina*,
jocum captans, repente vertit sententiam,
& intulit, *Bella relogatio*. Idem.

¹⁰ Ad istorum tempora reservatur] Qui
enim Clodium nunc ad Tigranem mittunt,
ideo mittere videntur, ut comitiis tribuni-
tis Romæ ne sit, itaque petitione tribuna-
tus excludatur. Id autem, ut tribunatum
illi non tam eripiant, quam ad ipsorum
tempora referent. Quasi arbitratu suo pos-
sent magistratus dare, cum vellent. Idem.

¹¹ Quod potes] Bostius, quod pot est.

¹² Ex Curione] Vide epist. seq.

¹³ Megabocchus] Pompejus : qui in his

epistolis a Cicerone diversis nominibus ap-
pellatur: *Epicrates*, qui omnia teneret; *Sam-
pseramus*, *Arabarches*, & *Hierosolymarius*,
hæc loca victoriis adeptus; *Megabocchus*,
magnus Africæ Rex, quia Domitius, &
Juba, Syllanis temporibus in Africa vice-
rat. Bocchus autem in Mauritania, Africæ
parte regnaverat. Idem.

¹⁴ Quinqueviris] Ad Campanum agrum
dividendum creatis. *Corradus*.

¹⁵ Loqui] Nescio quid contra Cæsarem,
Pompejum, & alios. Idem.

¹⁶ Κατὰ τὸ πρακτικὸν] Rei gerendæ cau-
sa.

¹⁷ Receptis] Sensus est: Cum cogar co-
mittere rempublicam, non deserto, sed sal-
vo & constante officio. Non abjectis, ut fa-
ciunt scilicet desperantes gubernatores na-
vium, sed retractis in navem & suo com-
modo depositis. *Gronovius*.

¹⁸ Καὶ ἰπὸν εἶλην] Et utique sub testis
confertim labentem audire pluviam sopito &
quieto animo. *Fragm. Sophocl.*

¹⁹ De muro] De quo epist. 4, & 6.

²⁰ Castricianum mendum] Quiddam signi-
ficat

dum nos corrigamus : & tamen ad me Quintus ²¹ c10 c100
scripserat. nunc ad sororem tuam H-S xxx. Terentia
tibi salutem dicit. ²² Cicero tibi mandat, ut Aristodemo i-
dem de se rescribas, quod de fratre suo, sororis tuæ filio,
respondisti. De Amalthea quod me admones, non negli-
gemus. Cura ut valeas.

ficat de Castricio, qui in Asia negotiatus e-
rat: ut ex oratione pro Flacco. Man. ²² Cicero] Filius meus.
²¹ Locus, quem Manutius & Malaspina ²³ De Amalthea] Vide ep. 1. h. l.

CICERO ATTICO SAL.

VIII. EPISTOLAM cum a te avide expectarem ad vespere-
rum, ut soleo, ecce tibi nuntius, pueros venisse
Roma. Voco, quæro, ecquid literarum? Negant. Quid ais,
inquam, nihilne a Pomponio? Perterriti voce & vultu, con-
fessi sunt se accepisse, sed excidisse in via. Quid quæris? per-
molesto tuli: nulla enim abs te per hos dies epistola inanis
aliqua re utili & suavi venerat. Nunc, si quid in ea episto-
la, quam ante diem xvi. Kal. Maj. dedisti, fuit historia di-
gnum, scribe quamprimum, ne ignoremus: sin nihil præter
jocationem, redde id ipsum. Et scito Curionem adolescentem
venisse ad me salutatum. Valde ejus sermo ¹ de Publio cum
tuis literis congruebat. Ipse vero mirandum in modum ² re-
ges odisse superbos. Peræque narrabat incensam esse juvenu-
tem, neque ferre hæc posse. Bene habemus; nos, si in his
spes est, opinor, aliud agamus. Ego me do historiæ. Quan-
quam, licet me ³ Saussejum putes esse, nihil me est inertius.
Sed cognosce itinera nostra; ut statuas: ubi nos visurus sis.
In Formianum volumus venire ⁴ Parilibus, inde (quoniam
P 2 putas

¹ De Publio] Clodio.

² Reges odisse superbos] Qui supra leges
esse vellent, Cæsarem, Pompejum & Cra-
sum. Nec dubito, quin sit hemistichium ex
vetere poeta, cum in illud inspicio, quod
legitur lib 6. epist. 3. Tibi valde solet in o-
re esse. Gravius autem non continere se,

& reges odisse superbos. Man.

³ Saussejum] Saussejo similem, hominem
in studiis laboriosum. *Gronov.* De Saussejo
vide epist. 1. lib. 1. & 1. lib. 7.

⁴ Parilibus] XI, vel, ut alii volunt,
XII Kal. Maji. *Corradus*.

putas prætermittendum nobis esse hoc tempus: Cratera illum delicatum) Kal. Maj. de Formiano perficiscemur, ut Antii simus a. d. v. Non. Maj. Ludi enim Antii futuri sunt a. iv. ad prid. Non. Maj. Eos Tullia spectare vult. Inde cogito in Tusculanum, deinde Arpinum, Romam a. d. Kal. Jun. Te aut in Formiano, aut Antii, aut in Tusculano, cura, ut videamus. Epistolam superiorem restitue nobis, & appinge aliquid novi.

⁵ Cratera] Bajæ notat *crateræ*, ad eo sinu qui dictus est Crater, ut ex Strabone quas verno tempore causa valetudinis conne- annotat Bosius. Junius. fuebant multi. Nam Bajæ comprehenduntur

CICERO ATTICO SAL.

IX. **S**I vales, bene est. Cum mihi dixisset Cæcilius Quæstor puerum se Romam mittere, hæc scripsi raptim, ut tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos; cum eos de quibus scribis, tum illum, quem abdis, & ais, longum esse, quæ ad ea responderis, perscribere: illum vero, qui nondum habitus est, quem illa ² *βωτῆς*, cum e Solonio redierit, ad te est relatura, sic velim putes, nihil hoc posse mihi esse jucundius. Si vero, quæ de me ³ pacta sunt, ea non servantur; in cælo sum: ut sciat hic noster ⁴ Hierosolymarius, ⁵ traductor ad plebem, quam bonam meis ⁶ putissimis orationibus gratiam retulerit: quarum expecta divinam ⁷ *παλαιοδίων*. Etenim, quantum conjectura auguramur, si erit ⁸ nebulo iste cum his dynastis in gratia, non modo ⁹ de Cyni-

¹ Illam vero] *βωτῆς* Græcis, & Ciceroni utilis. *Corradus*.

² *βωτῆς*] *Επίστερ* Iunonis apud Homerum, quasi bovinus habens oculos. Cicero transtulit ad Clodii forem, tanquam alteram Junonem, quæ cum fratre coire dicebatur. Ep. 1. *Manutius*.

³ Pacta sunt] Promiserat Clodius Pompejo, se nihil ædium contra Ciceronem. Ep. 22, & 24. *Idem*.

⁴ Hierosolymarius] Pompejus, a Hierosolymis capitis. *Idem*.

⁵ Traductor ad plebem] Transduxerat Clo-

dium. Ep. 7. *Idem*.

⁶ Putissimis] Luculentis, & splendide scriptis: quibus illum ornari. Unde *aureum putum*. *Idem*.

⁷ *Παλαιοδίων*] Contrariam cantionem, quæ Pompejum, quem semper laudavi, nunc vituperem. *Corradus*.

⁸ Nebulo iste] P. Clodius. *Manutius*.

⁹ De Cynico Consulenti] Me ipso, quem ipse Clodius Cynicum Consularem vocat quasi nimis mordacem, & severum, quales erant Cynici Philosophi. *Corradus*.

Cynico consula, sed ne de istis quidem piscinarum Tritonibus poterit se fastiare. Non enim poterimus ulla esse invidia, spoliati opibus, & illa senatoria potentia. Sin autem ab his dissentis, erit absurdum in nos invehi. Veruntamen invehatur. Festive, mihi crede, & minore sonitu, quam putaram, orbis hic in Republica est conversus: citius omnino, quam potuit; id culpa ¹¹ Catonis, sed rursus improbitate istorum, qui ¹² auspicia, qui Æliam legem, qui Juniam, & Liciniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt; qui omnia remedia Reipublicæ effuderunt; qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immanes pecunias paucis dederunt. Video jam quo invidia transeat, & ubi sit habitatura. Nihil me existimaris, neque usu, ¹³ neque a Theophrasto didicisse, nisi brevi tempore desiderari ¹⁴ nostra illa tempora videris. Etenim si fuit invidiosa Senatus potentia; cum ea non ad populum, sed ad tres homines immoderatos redacta sit, quidnam censeres fore? Proinde isti licet faciant, quos volent, consules, tribunos plebis; denique etiam ¹⁵ Vatinius strumam sacerdotii ¹⁶ *διστάζω* vestiant; videbis brevi tempore magnos non modo eos, qui nihil titubarunt, sed etiam illum ipsum, qui peccavit, Catonem. Nam nos quidem, si per istum tuum fodalem Publium licebit, ¹⁷ *σοφιστέω* cogitamus: si ille cogit ¹⁸ *ἀντα*, tum duntaxat nos defendere; &, quod est proprium artis hujus, ¹⁹ *ἐπαγγέλλομαι*,

¹⁰ Quam potuit] Subaudi, per publicas rationes. Est enim, *Potuit*, licuit, debuit, æquum fuit. *Manutius*.

¹¹ Catonis] Qui equites a senatu alienavit. Ep. 16. lib. 1. *Idem*.

¹² Auspicia Æliam &c.] Hæc omnia centies repetita in Orat. pro Domo, de Harusp. resp. &c.

¹³ Neque a Theophrasto] Qui scripsit, quæ essent in Republica inclinationes rerum, & momenta temporum, quibus esset moderandum, utcumque res postularet. Lib. 5. de Finib. *Corradus*.

¹⁴ Nostra illa tempora] Quæ fuerunt usque ad Cæsarem, & Bibulum Coss. *Idem*.

¹⁵ Vatinius strumam] Vatinius auguratum deferant. Struma tumidum fuisse Vatinius guttur, scribit Plutarchus in Cic. *Man.*

¹⁶ *Διστάζω*] Purpura bis tincta, hoc est,

veste augurali. *Corradus*.

¹⁷ *Σοφιστέω*] Sapientiam quærere, philosophari missa reipublica cura. *Manut.*

¹⁸ *Αντα*] Vos est Homerica, quæ contra, & ex adverso significat, jungique solet cum verbo *εἶμι*, aut *ἐλθῶ*. Sed neutrum Cicero expressit, usus familiaris suæ & assueta reticentia. Horum igitur verborum sensus est: Si Clodius me cogit *ἀντα εἶμι*, aut *ἀντα ἐλθῶ*, hoc est, contra se stare, aut progredi, quod me læcessit, tum cogitamus duntaxat nos defendere. *Bosius*. Maxime: Si ille cogit, ut duntaxat nos defendere. Hoc est, utique nos defendere. J. F. Gronovius.

¹⁹ *Επαγγέλλομαι*] Promitto, denuntio, hominem me ulturum, qui prior læcessit. Iliad. Ω 369.

Ἀνδρ' ἀπαμύνομαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήσῃ.
 Patria ²⁰ propitia sit: habet a nobis, etiam si non plus, quam debitum est, plus certe, quam postulatum est. Male vehi malo alio gubernante, quam, tam ingloriis vectoribus, bene gubernare. Sed hæc coram commodius. Nunc audi, quod queris. Antium me ex Formiano recipere cogito a. d. v. Non. Majas. Antio volo Non. Majis proficisci in Tusculanum. Sed cum ex Formiano rediero, (ibi esse usque ad prid. Kalend. Majas volo) faciam statim te certiolem. Terentia tibi salutem. ²¹ Κικέρων ὁ μικρὸς ἀπαύζεται Τίτον Ἀντωνίου.

²⁰ Propitia sit] Mihi ignoscat: veniam det. Quo sensu alibi, *Amā me*. Nam quos vehementer amamus, quibus propitii sumus, iis tam facile indulgemus, quam non-

bis. *Malspina*.
²¹ Κικέρων] Cicero parvulus salutat Titum Antonium.

CICERO ATTICO SAL.

X. **V**OLO ames meam constantiam. Ludos Antii spectare non placet. Est enim ¹ ὑποδόλοχος, cum velim vitare omnium deliciarum suspicionem, repente ² ἀναφανέσθαι non solum delicate, sed etiam inepte peregrinantem. Quare usque ad Non. Maj. te in Formiano expectabo. Nunc fac, ut sciam, quo die te visuri simus. Ab Appii foro, hora quarta. Dederam aliam paulo ante a Tribus tabernis.

¹ ὑποδόλοχος] Subabsurdum.

² ἀναφανέσθαι] Apparere, videri.

CICERO ATTICO SAL.

XI. **N**ARRO tibi, plane relegatus mihi videor, postea quam in Formiano sum. Dies enim nullus erat, Antii cum essem, quo die non melius scirem, Romæ quid ageretur, quam ii qui erant Romæ. Etenim literæ tuæ, non solum quid Romæ, sed etiam quid in republica: neque solum quid fieret, verum etiam quid futurum esset, indicabant. Nunc, nisi si quid ex prætereunte viatore exceptum est,

est, scire nihil possumus. Quare quanquam jam te ipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim jussi recurrere, da ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modo actorum, sed etiam opinionum tuarum: ac diem, quo Roma sis exiturus, cura ut sciam. Nos in Formiano esse volumus usque ad prid. Nonas Maj. Eo si ante eam diem non veneris, Romæ te fortasse videbo. Nam Arpinum quid ego te invitem?

Τρηχέει, ἀλλ' ἀγαθὴ κατάρκτη. ὅτι ἔγωγε

Ἦς γὰρ δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι

² Hæc igitur. Cura ut valeas.

¹ Τρηχέει] Aspera, sed bona puerorum alitrix, neque ego hac terra possum dulcius aliud videre. Sic loquitur Ulysses IX. Odys. 27. de Ithaca. Quid ego, inquit Cicero, Arpinum te invitem, quod amicitie delectare

non magis potest, quam Ithaca illa, in asperis saxulis tanquam nidulus affixa: fortes tamen viros, non minus quam Ithaca, gignit? *Manutius*.

² Hæc igitur] Habero. *Corradus*.

CICERO ATTICO SAL.

XII. **N**EGENT illi Publium plebejum factum esse. Hoc vero regnum est, & ferri nullo pacto potest. Emittat ad me Publius qui obsignent: jurabo Cnæum nostrum, collegam Balbi, Antii mihi narrasse, se in auspicio fuisse. O suaves epistolas tuas uno tempore mihi datas duas: quibus ³ ἀγγέλια quæ reddam nescio: deberi quidem plane fateor. Sed vide ⁴ συγκύρημα. Emerseram commode ex Antiati in Appiam ad Tres tabernas ipsis Cerealibus, cum in me incurrit Roma veniens Curio meus. Ibidem ilico puer abs te cum epistolis. Ille ex me, nihilne audissem novi: ego negare. Pu-

¹ Negent illi] Cum Caesar, & Pompejus Clodium ad plebem transtulissent, eoque mox non satis amico uerentur, qui etiam delatam ab iis Armeniam legationem contempnisset; negabant, illum plebejum esse factum, ideoque nec tribunatum posse petere. Hic Cicero indignans, Quod regnum, inquit, est hoc? fecerunt; quod jure non poterant: nunc, quia penituit, factum negant. Sed, si Clodium emittat ad me, qui meum hac de re testimonium tabellis exci-

piant, & obsignent; jurabo, Cn. Pompejum Antii mihi narrasse, in auspicio se fuisse, cum Clodius lege Caesaris ad plebem transduceretur. *Manutius*.

² Collegam] In vigintiviratu. Epist. 7. Nec abest ironia: quod, collegam habere Balbum, hominem Aricinum, honoribus non insignem, Pompejo Magno turpe videri, posset. *Idem*.

³ Εὐαγγέλιον] Boni nuntii præmia.

⁴ Συγκύρημα] Sortem, casum.